

58.

**ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΟΜΟΤΙΜΟ ΚΑΘΗΓΗΤΗ
τ. ΠΡΥΤΑΝΗ κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟ ΘΕΟΔΩΡΟΥ, ΠΡΟΣ ΕΠΙΛΟΣΗ
ΤΙΜΗΤΙΚΟΥ ΤΟΜΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΩΣ
ΤΩΝ ΕΒΔΟΜΗΝΤΑ ΧΡΟΝΩΝ ΤΟΥ**

**ΑΝΑΤΥΠΟ ΑΠΟ ΤΟΝ 30^Ο ΤΟΜΟ
«ΕΠΙΣΗΜΟΙ ΛΟΓΟΙ»
ΠΕΡΙΟΔΟΥ ΑΠΟ 31.8.1988 ΕΩΣ 31.8.1991
(ΠΡΥΤΑΝΕΙΑ ΜΙΧ. Π. ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΥ)**

ΑΘΗΝΑ 1998

58.

ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΟΜΟΤΙΜΟ ΚΑΘΗΓΗΤΗ
κ. ΠΡΥΤΑΝΗ κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟ ΘΕΟΔΩΡΟΥ, ΠΡΟΣ ΕΠΙΔΟΣΗ
ΤΙΜΗΤΙΚΟΥ ΤΟΜΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΩΣ
ΤΩΝ ΕΒΔΟΜΗΝΤΑ ΧΡΟΝΩΝ ΤΟΥ

Την 22α Απριλίου 1991 έγινε στη Μεγάλη Αίθουσα Τελετών του Πανεπιστημίου Αθηνών τιμητική εκδήλωση για τον ομότιμο καθηγητή και τ. πρύτανη κ. Ευάγγελο Θεοδώρου, προς επίδοση τιμητικού τόμου με την ευκαιρία συμπληρώσεως των εβδομήντα χρόνων του.

Η τελετή άρχισε με την προσφώνηση του καθηγητή κ. Μιχ. Π. Σταθόπουλου και το προλόγισμα του καθηγητή κ. Ηλίας Βουλγαράκη.

Ακολούθησαν οι ομιλίες του καθηγητή κ. Ιω. Φουντούλη, με θέμα «Αξιολογία της Λατρείας», των αναπληρωτών καθηγητών κ. κ. Μιχ. Μακράκη με θέμα: «Φιλοσοφία της θρησκείας», Αλεξ. Σταυρόπουλου με θέμα: «Λόγος έμπρακτος και πράξις ελλόγιμος», και τέλος του καθηγητή κ. Σταύρου Πάνου με θέμα: «Αξίες και Πολιτισμός». Ο Πρωτοσύγκελος της Ι. Αρχιεπισκοπής Αθηνών Αρχιμ. π. Αλέξιος Βρυώνης ανέγνωσε το εξής χαιρετιστήριο Μήνυμα του εκπροσωπούμενου από αυτόν Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Σεραφείμ ο οποίος, ένεκα άλλης ανειλημμένης υποχρεώσεως, δεν μπόρεσε να παραστεί. Τέλος ο ομοτ. καθηγητής κ. Ευάγγελος Θεοδώρου ευχαρίστησε τους παρευρισκομένους.

ΗΛΙΑ ΒΟΥΛΓΑΡΑΚΗ
Καθηγήτρια της Θεολογικής Σχολής

ΠΡΟΛΟΓΙΣΜΑ

Στη σημερινή εκδήλωση, παρουσία του πρυτάνεως και των εκλεκτών παρευρισκομένων, –συνάδελφοι του ομοτίμου καθηγητή και πρ. πρύτανη του Πανεπιστημίου μας κ. Ευάγγελου Θεοδώρου,– τιμούμε το πρόσωπο και το έργο του με την επίδοση Τιμητικού Τόμου.

Ο Τόμος με τίτλο «Αξίες και Πολιτισμός» εκφράζει κατά τον καλύτερο τρόπο το πνευματικό πεδίο μέσα στο οποίο κινήθηκε ο τιμώμενος και το οποίο καλλιέργησε με πλήρη αφοσίωση και αφιέρωση. Σε επίγνωση αυτού του γεγονότος, θεωρούμε ότι η σημερινή εκδήλωση αποτελεί ελάχιστο δείγμα αναγνώρισης του έργου, που σε όλη του τη βιωτή επιτέλεσε ο κ. Ευάγγελος Θεοδώρου.

Πριν προχωρήσουμε σε μια σύντομη βιογράφηση του τιμωμένου, επιθυμώ να ευχαριστήσω, εκ μέρους της δεκαμελούς Επιτροπής Έκδοσης του Τόμου, τόσο τους συναδέλφους που μας απέστειλαν μελετήματά τους, όσο και εκείνους που συνέδραμαν στην κάλυψη των πεζότερων αλλά και ουσιαστικών αναγκών για την απάρτιση του Τόμου. Τέλος ευχαριστούμε τον κ. πρύτανη που παραχώρησε την αίθουσα τελετών του Πανεπιστημίου για να στεγαστεί η εκδήλωση και όλους εσάς που με την παρουσία σας επιδοκιμάσατε την πρωτοβουλία μας και συνορτάζετε μαζί μας.

Ο κ. Θεοδώρου γεννήθηκε στο Αϊδίι, δηλαδή στις Άλλοτε Τράλλεις της Μικράς Ασίας, στις 20 Απριλίου του 1921. (Με άλλα λόγια, προχθές είχαμε τα γενέθλιά του). Ευκαιρία, λοιπόν, να του ευχηθούμε υγεία και μακροήμερευση για να συνεχίσει για έτη πολλά τη μεγάλη προσφορά του στη θεολογική επιστήμη και στην υπηρετηση του ανθρώπου γενικότερα. Με τη Μικρασιατική καταστροφή η οικογένειά του μετανάστευσε στην Ελλάδα και συγκεκριμένα στον Πειραιά. Στην πόλη αυτή μεγάλωσε και ολοκλήρωσε την εγκύκλιο παιδεία του, πάντα πρωτεύων. Στη συνέχεια σπούδασε Θεολογία και το 1943 έλαβε το πτυχίο της Σχολής με το βαθμό «Άριστα».

Το 1946, 25 τότε ετών, νυμφεύθηκε τη Χαρίκλεια Μανιάτη, συνάδελφο θεολόγο και αντάξια σύντροφό του. Απέκτησαν δύο παιδιά, το Δημήτρη και το Γιώργο, που τους χάρισαν δύο εγγονάκια, τη Χαρίκλεια και τον Ευάγγελο.

Ο τιμώμενος καθηγητής συνέχισε τις σπουδές του στη γνωστή Σχολή του Marburg της Γερμανίας. Το 1954 έλαβε από τη Θεολογική Σχολή Αθηνών τον τίτλο του διδάκτορα με το βαθμό «Άριστα». Πέντε χρόνια αργότερα αναγορεύθηκε υφηγητής της ίδιας Σχολής. Το 1961 εξελέγη τακτικός καθηγητής της Θεολογικής Σχολής Θεσσαλονίκης και το 1968 εξελέγη τακτικός καθηγητής της Θεολογικής Σχολής Αθηνών στον κλάδο της Πρακτικής Θεολογίας. Συγχρόνως για μερικά χρόνια δίδαξε κατ' ανάθεση στην ίδια Σχολή και Φιλοσοφία.

Κατά το ακαδημαϊκό έτος 1980-81 εξελέγη πρότανης του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Η ακαδημαϊκή του εμβέλεια δεν περιορίστηκε στα πλαίσια της χώρας μας, αλλά επεκτάθηκε και στο εξωτερικό με τη συμμετοχή του σε πλήθος επιστημονικών Συνεδριών σε πολλές πόλεις της Ευρώπης, αλλά και της Σοβιετικής Ένωσης και των Ηνωμένων Πολιτειών. Παράλληλα, προσκληθείς, έδωσε πολλές διαλέξεις στο εξωτερικό και αναγορεύθηκε δύο φορές επίτιμος διδάκτωρ.

Ταυτόχρονα είχε και εξακολουθεί να έχει μεγάλη κοινωνική προσφορά. Με ιδιαίτερη αφοσίωση υπηρέτησε την Εκκλησία, αρχικά ως συντάκτης του περιοδικού «Εκκλησία» για να γίνει, από το 1982, διευθυντής τριών περιοδικών της Εκκλησίας της Ελλάδος με τους γνωστούς τίτλους «Εκκλησία», «Θεολογία» και «Εφημέριος». Παράλληλα μετείχε ως μέλος σε επιτροπές της Ιεράς Συνόδου και εκπροσωπούσε την Εκκλησία της Ελλάδος στο Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών, συγκεκριμένα στο Τμήμα «Πίστις και Τάξις». Κατά τα έτη 1967-1970 είχε αναλάβει τη γενική διεύθυνση της Αποστολικής Διακονίας.

Το διδακτικό του έργο, πέρα εκείνου που συνδέεται άμεσα ή έμμεσα με τη θεολογική ακαδημαϊκή διδασκαλία, υπήρξε πολύπλευρο. Αμέσως μετά το πτυχίο της Θεολογίας διορίστηκε ως βοηθός του Σπουδαστηρίου των Φιλοσοφικών και Πνευματικών Επιστημών στην Πάντειο Σχολή. Επειδή τον καιρό εκείνον ο αείμνηστος καθηγητής Νικόλαος Λούβαρης, που δίδασκε στην Πάντειο, απουσίαζε, τον αναπλήρωσε για τρία χρόνια ο κ. Θεοδώρου, όπου δίδαξε τα μαθήματα «Εισαγωγή στη Φιλοσοφία», «Εισαγωγή στις Πνευματικές Επιστήμες» και «Φιλοσοφία του πολιτισμού». Στη συνέχεια δίδαξε για μικρά ή μεγαλύτερα διαστήματα στα Εκπαιδευτήρια της Σχολής Χιλ και του Κολλεγίου Αθηνών, στις Σχολές Διακονισσών και Νοσοκόμων, στη Ριζάρειο Σχολή και σε άλλες ανάλογες. Επίσης δίδαξε στη Σχολή Εθνικής Αμύνης και στη Σχολή Πολέμου της Αεροπορίας. Τέλος πρέπει να μνημονεύσουμε το πλήθος των διαλέξεων που έδωσε, πάντοτε σε πολυπληθή ακροατήρια, καθώς και τη θητεία του στο κήρυγμα του Ευαγγελίου από τους άμβωνες των εκκλησιών της Αθήνας.

Το συγγραφικό έργο του καθηγητή κ. Θεοδώρου είναι ευρύτατο, τόσο από άποψη περιεχομένου, όσο και από απόψη αριθμού δημοσιευμάτων. Επειδή η αναφορά στο περιεχόμενο των δημοσιευμάτων είναι ανέφικτη, στα πλαίσια της σύντομης αυτής παρουσίασης, υποσημειώνουμε απλώς ότι τα δημοσιεύματα αυτά υπερβαίνουν τα 1.300. Ακόμη και στον Τιμητικό Τόμο, που του αφιερώνουμε, βιβλιογραφήσαμε αποκλειστικά τα αυτοτελώς εκδοθέντα μελετήματά του, τα οποία και μόνο ανέρχονται στον αριθμό 253.

Ο τιμώμενος καθηγητής κ. Ευάγγελος Θεοδώρου αγάπησε κι ετίμησε την επιστήμη την οποία επέλεξε, τόσο με το λόγο όσο και με την πράξη. Τα πολλά χαρίσματα που του δώρησε η φύση, με προεξάρχοντα την ευφυΐα και την αγαθοσύνη, τα αξιοποίησε όπως ο πρώτος δούλος της παραβολής των

ταλάντων. Με τη διαφορά μόνο, ότι η απολαβή του συνίσταται στη χαρά της αφειδώλετης προσφοράς των ταλάντων του στους άλλους, ώστε να γίνουν και αυτοί συμμύστες και συνέκδημοι στην πορεία του για την υπηρέτηση του ανθρώπου.

Ο Τιμητικός Τόμος που θα επιδοθεί σήμερα θέλει να αποτελέσει μια μαρτυρία αναγνώρισης, από το ακαδημαϊκό περιβάλλον του και την ευρύτερη κοινωνία, της πολύχρονης και μεστής παρουσίας του κ. Ευάγγελου Θεοδώρου στο θεολογικό λόγο που μεταποιείται σε εκδαπάνηση προς τον πλησίον.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
Αναπληρωτή Καθηγητή της Θεολογικής Σχολής

«ΛΟΓΟΣ ΕΜΠΡΑΚΤΟΣ ΚΑΙ ΠΡΑΞΙΣ ΕΛΛΟΓΙΜΟΣ»

Γνωρίζουμε όλοι πόσο παρακινδυνευμένη είναι η εφαρμογή σχημάτων πάνω στα πράγματα. Όταν όμως τα πράγματα ανταποκρίνονται στα σχήματα και τα σχήματα είναι ακριβώς καρπός των πραγμάτων, τότε η σύζευξη είναι ιδεώδης και τα σχήματα αποδίδουν αλλά και αποδίδονται στα πράγματα.

Μόλις λοιπόν μου ζητήθηκε να συμβάλω και εγώ στην παρουσίαση του Ευαγγέλιου Θεοδώρου, αυθόρμητα σχεδόν μου ήλθε στα χείλη η επιγραφή της σύντομης αποψινής προσλαλιάς. Συγκράτησα όμως τον ενθουσιασμό μου και επιφυλάχτηκα να προσδιορίσω αμέσως τον τίτλο. Δεν βρήκα όμως επιτυχέστερη διατύπωση ούτε για τον επιστημονικό κλάδο που επί πολλά έτη καλλιέργησε και διακονεί ο καθηγητής Ευάγγελος Θεοδώρου ούτε για τον ίδιο τον άνθρωπο και το έργο του. Η εύστοχη αυτή πατερική ρήση («λόγος εμπρακτος και πράξις έλλογιμος»), που αποδίδει την επί αιώνες Πρακτική της Ορθοδόξου Θεολογίας, χαρακτηρίζει το Έργον αλλά και τον ίδιο τον τιμώμενο και τιμώντα όλους εμάς τους παρισταμένους απόψε εκκλησιαστικόν άνδρα και επιστήμονα.

1. Πρότυπον εκκλησιαστικού ανδρός

Πράγματι ο ομότιμος καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών Ευάγγελος Θεοδώρου είναι δυνατόν να χαρακτηριστεί ως «πρότυπον εκκλησιαστικού ανδρός», άνθρωπος δηλαδή της Εκκλησίας με τη βαθύτερη σημασία που μπορεί να προσλάβει αυτός ο χαρακτηρισμός. Δεν είναι ο «ημέτερος» που μπορεί να τον προσεταιρισθεί ο οιοσδήποτε προς ίδιον όφελος· ως κριτήριά του παραμένουν πάντοτε τα «καλά και συμφέροντα» τη Εκκλησία.

Θεολογικό του «πιστεύω» συνιστά απ' αρχής ότι η «Εκκλησία είναι το ποιητικό και το τελικό αίτιο της Θεολογίας». Ο τρόπος με τον οποίο εθεράπευσε τη θεολογική επιστήμη καταδεικνύει την πεποίθησή του, ότι η Θεολογία είναι χαρισματική λειτουργία και διακονία της Εκκλησίας, γι' αυτό και συνέδεσε «την επιστημονική καλλιέργεια της Θεωρίας του πρακτικού έργου της Εκκλησίας με αδιάκοπη και εντατική εμπρακτη προσωπική κατηχητική, κηρυκτική και λοιπή εκκλησιαστική και κοινωνική προσφορά».

Τί, αλήθεια, να πρωτοαναφέρουμε;

Τη συγγραφή τριών προτύπων Κατηχητικών Βοηθημάτων για τους Διδάσκοντες στα Ανώτερα Κατηχητικά Σχολεία, τα οποία ακόμη συμβουλευούνται και οι συνάδελφοι Θεολόγοι Καθηγητές στη Μέση Εκπαίδευση;

Τις εκατοντάδες άρθρων εκλαϊκευτικών στη μορφή αλλά με επιστημονικώς προσεγμένο περιεχόμενο προς χάριν των εφημερίων, των εκπαιδευτικών, του λαού;

Τα επιτυχή επίκαιρα σχόλια και παρατηρήσεις καθώς και τα εμπνευσμένα κύρια άρθρα του από τις στήλες των περιοδικών «Εκκλησία» και «Εφημέριος», των οποίων τη διεύθυνση μαζί με εκείνη του επιστημονικού περιοδικού «Θεολογία» του έχει αναθέσει η Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος;

Τη συμμετοχή σε Συνοδικές Επιτροπές της ειδικότητάς του, τη συμβολή του και στη σύνταξη Εγκυκλίων, την εκπροσώπηση της Ι. Συνόδου σε διεθνή συνέδρια και οικουμενικές συνάξεις υψίστης σπουδαιότητας ή τη δημιουργική τετραετή θητεία του ως Γενικού Διευθυντού στον «επιτελικό οργανισμό για το πνευματικό έργο της Εκκλησίας, στην Αποστολική Διακονία της Εκκλησίας της Ελλάδος»;

Να αναφέρουμε τέλος, τις πολυετείς προσπάθειές του για την επαναφορά του επί αιώνες λησμονημένου θεσμού των Διακονισσών. Οι προτάσεις του, στηριγμένες σε εξονυχιστική ανίχνευση των βυζαντινών ιστορικών και λειτουργικών πηγών βρίσκουν ευμενή απήχηση τόσο σε άλλες Εκκλησίες όσο κυρίως στις Ορθόδοξες, οι οποίες με την αναβίωση του θεσμού προσβλέπουν στον εμπλουτισμό του ήδη επιτελουμένου ποιμαντικού τους έργου.

Φοβούμαι, όμως, ότι η απαρίθμηση αυτή αδικεί τον άνδρα καθώς η εικόνα που δίδεται υπολείπεται κατά πολύ της πραγματικότητας.

Όλη αυτή η πλούσια καρποφορία στον αγρό της Εκκλησίας έκανε τον καθηγητή κ. Νικόλαο Μπρατσιώτη μεταξύ άλλων που είπε κατά την τελευταία συνεδρία του Τμήματος Ποιμαντικής στις 27 Ιουνίου του έτους 1988, –στην οποία παρευρισκόταν ο καθηγητής κ. Ευάγγελος Θεοδώρου προ της αναχωρήσεώς του από το Τμήμα Ποιμαντικής και τη Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών,– να τονίσει την «συνεχή επιβλητική παρουσία του τιμωμένου εις την Εκκλησιαστικήν Διακονίαν και την υϊκήν αγάπην του προς την Μητέρα Εκκλησίαν».

Χαρακτηριστικά όμως είναι και όσα η Ι. Σύνοδος σε έγγραφόν της (από 5ης Αυγούστου 1970) διατυπώνει: *«ἀπιδούσα δ' ἅμα εἰς τό εὐσεβές ὑμῶν φρόνημα καί τόν θεοφιλή ζήλον, μεθ' οὗ ἐπί ἔτη ἱκανά ἀναλίσκεσθε ἐν τῇ διακονίᾳ τοῦ ἔργου τῆς διαλάμπειας τοῦ φωτός τῆς Χριστιανικῆς ἀληθείας, ἔγνω, ὅπως, σὺν ταῖς εὐχαριστίαις αὐτῆς, ἀπνεύμη Ὑμῖν τόν δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας ἔπαινον...»*.

Το ενδιαφέρον του δεν περιορίστηκε μόνο στην Εκκλησία της Ελλάδος. Στην καρδιά του θα τολμούσαμε να πούμε ότι ευρίσκεται «η μέριμνα πασῶν των Εκκλησιῶν» (πρβλ. *Β' Κορινθίους ια' 28*). Ο Αρχιεπίσκοπος Αμερικής κ. Ιάκωβος σε επιστολή του που του απηύθυνε ανήμερα στην εορτή της Αγίας Θεοδοσίας (29.5.1986) χαρακτήρισε την προσφορά του προς την Εκκλησία γενικώς και ειδικότερα την ιδική μας εδώ (στην Αμερική) ως Θεοδοσία.

Και κατά την ανακήρυξή του σε επίτιμο διδάκτορα τόσο στο Ινστιτούτο του Αγίου Σεργίου στο Παρίσι (1981), όσο και στη Θεολογική Σχολή του Τιμίου Σταυρού στη Βοστώνη (1989) ελήφθησαν σοβαρῶς υπ' όψη

και ετονίσθησαν ιδιαίτερος τα προσόντα του, τα οποία έθεσε στην υπηρεσία του έργου της Εκκλησίας.

2. Πράξις θεωρίας επίβασις

Πρακτικός θεολόγος από τους διαπρεπεστέρους έδειξε με το έργο του και το βίο του την αγαστή αρμονία που πρέπει να υπάρχει μεταξύ θεωρίας και πράξεως, πράξεως και θεωρίας. Ως θα έλεγε Γρηγόριος ο Θεολόγος:

*«ήμιν ἀμφοτέρα δι' ἀλλήλων εὐδοκμεῖ·
καί γάρ θεωρία ν συνέκδημον πρὸς τὰ ἐκείθεν
ποιούμεθα, καί πρᾶξι ν θεωρίας ἐπίβασιν»¹.*

Στο ερώτημα: «*πρᾶξι ν προτιμήσειας ἢ θεωρίαν;*», ο καθηγητής Ευάγγελος Θεοδώρου φαίνεται να έδωσε την δική του προσωπική απάντηση:

«ἄμφω... εἰσι δεξιαί τε καί φίλαι»².

Προς εκείνους που θα ήθελαν να διαχωρίσουν αυτά τα δύο απαντά προσοικειούμενος τη φράση του Αγίου Γρηγορίου του Παλαμά: «*ἡμεῖς τοιαύτην συνήθειαν οὐκ ἔχομεν, οὐδέ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ (Α' Κορινθίους ια' 16), λόγοις ἀπράκτοις ἄγεσθαι· λόγον δε τιμῶμεν ἔμπρακτον καί πρᾶξι ν ἐλλόγιμον»³.*

Τούτο άλλωστε κατά τον Άγιο Μάξιμο τον Ομολογητή, είναι «*ἀρχή παντός ἀγαθοῦ*». Ποιό δηλαδή; «*λόγος ἔμπρακτος καί πρᾶξις ἐλλόγιμος*».

*Διό οὔτε πρᾶξις λόγου χωρίς, ἀγαθή·
οὔτε λόγος πράξεως ἄνευ»⁴.*

Αν συνέβαινε το αντίθετο, ο Ευάγγελος Θεοδώρου θα ήταν, κατά τον χαρακτηρισμό του Αγίου Γρηγορίου Παλαμά, «*τῆς ἀπραξίας καθηγητής*»⁵. Καθώς όμως μας προειδοποιεί η Αμμία Συγκλητική:

«Ἐπικίνδυνον, τόν μή διά πρακτικοῦ βίου ἀναχθέντα, διδάσκειν»⁶.

Ἄπαγε της βλασφημίας! Ο καθηγητής Ε. Θεοδώρου με το καθόλου έργο του *mutatis mutandis* «*τόν ἀκριβῆ τρόπον εὔρε τῆς ἀληθοῦς θεουργίας*», εφαρμόσας κατά γράμμα την υποθήκη του αγίου Μαξίμου του Ομολογητού.

1. Λόγος 4, 113, PG 35, 649A-652B.

2. Ἐπη 2, 33, τετράστιχον 1, PG 37, 982A.

3. Ὑπέρ τῶν ἱερωῶς ἠσυχάζόντων 2, 2, 10, παρὰ Γρηγορίου του Παλαμά, Συγγράμματα, τόμος Α', επιμ. Π. Κ. Χρήστου, Θεσσαλονίκη 1962, σ. 515, στίχοι 11-13.

4. Ἔτερα κεφάλαια, PG 90, 1401B.

5. Ὁ.π., στίχοι 21-22.

6. Λόγος ιβ', Τό Γερροντικόν, Αθήναι, Εκδ. «Αστήρ», 1970, σ. 121b.

«Ὁ τῇ πράξει σωματουμένην (.φησί.) τὴν γνῶσιν,
καὶ τῇ γνώσει ψυχουμένην τὴν πράξιν δεικνύς,
τόν ἀκριβῆ τρόπον εὔρε τῆς ἀληθοῦς θεουργίας.
Ὁ δ' ὀποτέραν τούτων τῆς ἐτέρας ἔχων διεξευγμένην,
ἢ τὴν γνῶσιν ἀνυπόστατον ἐποίησε φαντασίαν,
ἢ τὴν πράξιν ἄψυχον κατέστησεν εἶδωλον·
γνώσις γὰρ ἄπρακτος, φαντασίας οὐδὲν διενήνοχεν,
ὑφεστῶσαν αὐτὴν τὴν πράξιν οὐκ ἔχουσα·
καὶ πράξις ἀλόγιστος, ἀψύχῳ ταυτὸν εἶδῶλον
καθέστηκε, ψυχοῦσαν αὐτὴν (τὴν γνῶσιν) οὐκ ἔχουσα»⁷.

3. Διαλογικὴ συνάντηση (με τέχνη και επιστήμη)

Ο θεολογικός λόγος του καθηγητῆ Ε. Θεοδώρου αποβλέπει στην πράξη της Εκκλησίας, την οποία και διαμορφώνει κατά λόγον. Ὅχι ὁμως οποιονδήποτε λόγο, ἀλλὰ τον αποκαλυφθέντα Λόγο του Θεοῦ, ερμηνευμένο ιστορικά και αποτυπωμένο συστηματικά. Μ' αὐτόν τον τρόπο θεωρεῖ και φωτίζει κριτικά την πράξη της Εκκλησίας σε ὅλες της τις μορφές, τις διαστάσεις και τις λειτουργίες της. Η *Μαρτυρία*, η *Λατρεία*, η *Διακονία* της Εκκλησίας βρήκαν τον ἀξιο διάκονό τους στο πρόσωπο του Ευαγγέλου Θεοδώρου, ο οποίος εν ονόματι της Εκκλησίας διαλέγεται και εισέρχεται σε *Κοινωνία* και *επικοινωνία* με τον σύγχρονο ἄνθρωπο, την *κοινωνία*, τις *επιστήμες*, τον *κόσμο*. Ο θεολογικός λόγος μεταπλάθεται σε θεολογική γλώσσα, η οποία εμπλουτίζεται και με τους θησαυρούς των ἄλλων γλωσσῶν των επιστημῶν του ἀνθρώπου. Η Θεολογία γίνεται «πέραςμα» στον *κόσμο*! Επιτυγχάνεται ἔτσι «διαλογικὴ συνάντηση, η οποία αποδεικνύει ἀλληλοπεριχώρηση, ἀλληλοεμπλουτισμό, δούνη και λαβεῖν μεταξύ Θεολογίας και ενός ἐκάστου εκ των τομέων της Επιστήμης ἢ του Πολιτισμοῦ».

Οι διαπιστώσεις αὐτές δεν εἶναι μόνο προσωπικές ἐκτιμήσεις του ομιλούντος ως ομοτέχνου, κατά πολὺ ἀσφαλῶς ὑποδεεστέρου του τιμωμένου.

Επιθυμῶ στην παρούσα συνάφεια να υπενθυμίσω τις κρίσεις του καθηγητῆ της Εκκλησιαστικῆς Ιστορίας στο ἀδελφὸ Τμήμα Θεολογίας κ. Βλασίου Φειδά, κατά την ἀναγόρευση του κ. Ε. Θεοδώρου ως ἐπιτίμου μέλους της «Εστίας Νέας Σμύρνης» πριν δέκα χρόνια (1981). Λέγει: «Ὁ πλούσιος θεολογικός και φιλοσοφικός στοχασμός, που διαποτίζει το συγγραφικό του ἔργο, υπηρετεῖ σ' ἓνα τέλεια ἰσόρροπο και ἀρτιο σε πληρότητα σύστημα Χριστιανικῆς Αξιολογίας και Ἀνθρωπολογίας. Η προσφορά της Χριστιανικῆς βιοθεωρίας, με τα εἰδολογικά αἰτήματα της Αξιολογικῆς Φιλοσοφίας, μέσα ἀπὸ το χώρο της Χριστιανικῆς Παιδαγωγικῆς και της Ορθοδόξου Λατρείας ζωντανεύει τον ἀνεξάντλητο πλούτο της

7. *Κεφάλαια διάφορα θεολογικά τε και οἰκονομικά*, πη', PG 90, 1341D-1344A· βλ. και *Πρὸς Θαλάσσιον περὶ διαφόρων ἀπόρων*, λβ', PG 90, 689D-692A.

Ορθοδόξου παραδόσεως σε μια θετική διαλεκτική σύνθεση με τον καθ' όλου χριστιανικό ευρωπαϊκό πολιτισμό, τονίζοντας έτσι την ανεκτίμητη συμβολή της Ελληνικής Ορθοδοξίας στην πολιτιστική ιστορία της Ευρώπης».

Είναι αλήθεια ότι όλα αυτά ο καθηγητής Ε. Θεοδώρου τα επραγματοποίησε με περισσή τέχνη και επιστήμη, όπως αρμόζει μάλιστα σε άξιο παιδαγωγό που υπηρετεί στον δύσκολο χώρο της Παιδείας. Απ' αρχής θέλησε να επαναφέρει ως κανόνα στη θρησκευτική και θεολογική μας εκπαίδευση την αντίληψη περί Παιδείας της Αρχαίας Εκκλησίας, που κατανοούσε πάντοτε την Παιδεία «ως αδιαίρετη ενότητα διδασκαλίας, λειτουργικής εμπειρίας και πνευματικής προσπαθείας»⁸.

4. Ο φιλόπonos

Όλα όσα επέτυχε μέχρι τώρα οφείλουμε να ομολογήσουμε ότι είναι καρπός εργώδους προσπαθείας εκ μέρους του, συνδυασμός «εργοχείρου» και επιπόνου «εργασίας των εντολών». Ένα επίθετο ταιριάζει ουσιαστικά στους καταβληθέντας κόπους του: Ευάγγελος Θεοδώρου ο Φιλόπonos.

Ο Κοσμήτωρ της Θεολογικής Σχολής καθηγητής κ. Ηλίας Οικονόμου, κατά τη μνημονευθείσα συνεδρία αποχωρήσεως του τιμωμένου απόψε καθηγητή, μεταξύ των άλλων που του απέδωσε τον εχαρακτήρισε «τέρας εργατικότητας, ακαμάτου και αθορύβου εργατικότητας, που δεν έβαλε ως σκοπό την προβολή του, αλλά την συνεχή διακονία της Ορθοδόξου Θεολογίας και Εκκλησίας».

Τους καρπούς αυτής της ακάματης εργατικότητας επιχειρούμε σήμερα τέσσερις νεώτεροι συνάδελφοί του να παρουσιάσουμε. Είναι τόσο πολλοί οι καρποί που ένας ή δύο θα ήταν αδύνατο να επαρκέσουμε στην παρουσίαση ενός τόσο μεγάλου Έργου. Σκυταλοδρομία που με επίγνωση της αδυναμίας –ομιλώ για τον εαυτό μου– και της δυσκολίας του εγχειρήματος αναλάβαμε να φέρουμε εις πέρας.

Την ίδια δυσκολία αντιμετωπίσαμε όταν με την αποχώρησή του βρεθήκαμε ως Τμήμα Ποιμαντικής και ως Θεολογική Σχολή στην ανάγκη να καλύψουμε τα κενά της διδασκαλίας των μαθημάτων που εδίδασκε. Πάλι καταφύγαμε στο άθλημα της σκυταλοδρομίας και συνάδελφοι των πλέον συγγενών μαθημάτων αναλάβαμε τη διδασκαλία των μαθημάτων που εκείνος με υπευθυνότητα και συνέπεια είχε οργανώσει και διδάξει επί δεκαετίες και για τα οποία είχε ετοιμάσει υποδειγματικά εγχειρίδια, που με ευγνωμοσύνη ακόμη χρησιμοποιούμε, προβαίνουμε σε ανατυπώσεις και διανέμουμε στους φοιτητές μας.

Να σημειωθεί ότι τα εγχειρίδια αυτά:

8. Βλ. και Αλεξάνδρου Σιμέμαν παρά Α. Μ. Σταυροπούλου, *Συμβουλευτική Ποιμαντική*, Αθήνα, Εκδ. «Λύχνος», 1985, σ. 90, υποσημείωση 15.

α) Μαθήματα Κατηχητικής ή Χριστιανικής Παιδαγωγικής, ⁴1988 (1975),
β) Μαθήματα Λειτουργικής (τεύχος Α', ⁴1988 (1975),
γ) Μαθήματα Εκκλησιαστικής Ρητορικής ή Ομιλητικής, ³1987 (1976),
δ) Ασκήσεις Εκκλησιαστικής Ρητορικής ή Ομιλητικής, ³1987 (1976),
ε) Ιστορία και θεωρία της Εκκλησιαστικής Κοινωνικής Διακονίας, ³1985,
«δεν περιορίζονται στο να επαναλάβουν προϋπάρχουσες γνώσεις αλλά παρουσιάζουν αυτές σε νέες οργανικές συνθέσεις και τις εμπλουτίζουν με νέο πηγαίο υλικό και κριτική αξιολόγησή του».

Υποδειγματικός ακαδημαϊκός διδάσκαλος του αιώνα μας, πρότυπον εκκλησιαστικού ανδρός, ο οποίος σύμφωνα με την έκφραση του καθηγητή κ. Μάρκου Ορφανού, κατά το παράδειγμα των Πατέρων της Εκκλησίας εθεολόγησε και εργάζεται, ο ομότιμος καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Ε. Θεοδώρου, με την ακεραιότητα του χαρακτήρα που τον διακρίνει εξακολουθεί να διδάσκει όλους μας, συμμετέχοντας ενεργά και δίδοντας το «παρών» σε ποικίλους τομείς της ζωής της Εκκλησίας και του Έθνους.

Ως «ποιήσας καί διδάξας» μας υπενθυμίζει συνεχώς το «λέγε πρακτικῶς καί πράττε λογικῶς», «ἀρχή, γάρ, παντός ἀγαθοῦ, λόγος ἐμπρακτος καί πράξις ἐλλόγιμος»⁹.

9. Πρβλ. τον οἶκο προ του Συναξαρίου του Ὁρθρου της εορτής Πέτρου καί Παύλου, Μηναίον, 29 Ιουνίου, σ. 203β:

«Τράνωσόν μου τήν γλῶτταν Σωτήρ μου, πλάνυνόν μου τό στόμα·
καί πληρώσας αὐτό, κατάνυξον τήν καρδίαν μου,
ἵνα οἷς λέγω ἀκολουθήσω, καί ἃ διδάσκω ποιήσω πρώτος·
πᾶς γάρ ποιῶν καί διδάσκων, φησίν, οὗτος μέγας ἐστίν·
ἐάν γάρ λέγω μή πράττων, ὡς χαλκός ἤχων λογισθήσομαι.
Διό λαλεῖν μου τά δέοντα, καί ποιεῖν τά συμφέροντα
δώρησαι, ὁ μόνος γινώσκων τά ἐγκάρδια».